

ADIMLARDAN DÖKÜLEN CİHAN NAKİŞİ

Hüdanur Ulutürk

“Yürüdüm ölümsüz, büyük bir sabaha”

*Bir Yolculuktan/Ataol Behramoğlu

Akif Emre 23 Mayıs sabahı ofise geldi. Masanın üzerinde; günlük gazeteler, bir poğaça, çay, köşede Tunuslu Hayrettin Paşa'nın “Ülkelerin Durumunu Öğrenmek İçin En Doğru Yol” kitabı ve dünyalar kadar geniş bir ufuk, gök gibi aydınlık bir gönül. Ve bir kalp. Yoruluveren. Sığamayıp da çıkıveren ritimden. Tıpkı sahibinin mekâna sığmayan aklı ve gönlü gibi.

Naifti. Nutuk çekmeyi, öğüt vermeyi sevmezdi de Akif Emre; vermek istediği dersi bir hikayecik içinde anlatıverirdi. Ve öylece de kavuştu rahmeti Rahman'a. Ölümü ile ders verir gibi sıyrılıverdi fanilikten. Ölümün çizgileri nettir ya, bir daha hatırladık.

**

“Yol düşüncesi çeker insanı. Bilinmeyi aramak, kurcalamak, keşfetmek insanlık hikâyemizle başlar. Yol olmasaydı bilinmeyene kanat çırpılmak bu kadar cezbedici olmazdı belki de,” diyor ve nebevî adımlar ile yürüyordu.

Yol ve menzil inşa edici süreçtir, yolda olmak güzeldir, deyip düştü yollara. Lahor'dan, Edinburg'a, Patani'den Sivastopol'e, Üsküp'ten Suakin'e ve dünyanın dört bir köşesine. Yoldaydı ve bir seyyah titizliğinde yolun hakkını verenlerdendi, Akif Emre.

“Dünya hayatının benzeri bir ağaç altında dinlenip, gölgelenen ve az sonra yoluna devam eden yolcunun konaklamasına benzer, “ diyordu Peygamberimiz (s.a.v). Akif Emre de öyle bir ağacın altında konakladı. Kalktı ve yürümeye, bilinmeyene kanat çırpılmaya devam ediyor. Ondand geriyeye düşünceleri, tavırları, hakkaniyeti, çektiği fotoğrafları, yazdığı yazıları, yaptığı röportajları, hazırladığı belgeselleri ve attığı adımları ile irfan ve güzellik kaldı.

**

Basılmış olan dört kitabından ikisi olan İz'ler ve Çizgisiz Defter, gazetelerdeki köşe yazılarının derlemesinden oluşan gezi yazısı niteliğindeki kitapları. Fakat, bu cümle böyle çok kaba ve yarım kalıyor. Çünkü, bu kitaplar bir köşe yazısının çok ötesinde, naif bir dille yazılarak edebi nitelik taşıyor.

Denizcilik günlerini “Akdeniz'in dalgalı sularında koca gemide kendimi fındık kabuğunun içinde yalpalar gibi hissettiğim geceler,” diye anlatırken; Selanik'te ayakta kalan üç camiden biri olan Alaca İmaret Camii'nin yıkılan minaresinin izlerini yerde gördüğünde “Sanki bir

deprem sonrası köke yakın yerinden kırılan ağaç gibi,” benzetmesini yaparken dili ne kadar ustalıkla kullandığını görüyoruz.

Gırnata’da yeşil yamaçları tırmanırken bir yandan da gürül gürül sular akıyor ve Akif Emre hissettiklerini şöyle aktarıyor:

“Akan suda abdest alıp namaz kılmanın vaktidir. Yücelik duygusunun isyan ateşi ile buluşturduğu karlı dağların zirvelerindeyim.”

*

Konu bütünlüğüne baktığımızda ise, yazıların günlük bir köşe yazısı olarak değil de baştan sona bir kitap için hazırlanmış olduğu hissine kapılıyoruz.

Aynı yere ait farklı zamanlarda yapılan seyahatler, ülkelerin zaman içindeki değişimini daha somut bir planda ortaya koyuyor. Yapılan ikili okumalar ve verilen zıt örnekler, aklımızda ülkeleri net bir şekilde çiziyor. Örneğin; 1988 yılında Londra’da yapılacak olan seçimlerde hayat normal olarak devam ederken, 1985 yılında okuma yazma oranının çok düşük olduğu Rewalpindi’de yapılan seçimlerin tam bir şenlik şeklinde geçtiğini anlatıyor ve böylelikle biz, ülkelerin durumlarına göre halkın siyasal katılım sürecini karşılaştırma imkânı buluyoruz.

Kudüs’te “sanki geçmiş yüzyıldan kalma insanların ağırlığıyla” konuşan bir taksici, Türklerin Filistin’den ayrıldığından beri huzur görmediğini, Türklere bağladıkları umudu anlatırken; İstanbul’daki taksi şoförünün Avrupa Birliği’ne girince trafiğin hallolacağına dair umudunu karşılaştırıyoruz. “Bir yanda Türkleri bekleyenler, diğer tarafta AB’yi bekleyen Türkler.”

Bir de “Dünya’nın en Yahşi Çocukları”nın anlatıldığı bir kısım var ki Londra’dan Lahor’a, Lahor’dan İstanbul’a süren bir serüvende “yüzleri gök gibi gülümseyen çocuklarla; hayat, kader, sevinç, burukluk” arasında duygudan duyguya geçiyoruz.

**

Arnavutça çevirisi de yapılmış olan İz’ler kitabına 2000 yılı öncesi yapılan seyahatler hâkimken, Çizgisiz Defter kitabı daha çok 2000 sonrası yazıları içeriyor. Böylelikle; bu tarihten önce ve sonra, ülkelerin gündemlerindeki değişiklikleri daha net görmüş oluyoruz. Öncesi; savaşlar ile ölümüne bağımsızlık mücadelesi veren halkların, kültürel ve ekonomik tahriplere aynı şekilde diremediğini görüyoruz. ”Tarih bilinci oluşturmadan kültür emperyalizminin pençesinden kurtulmak mümkün değil,” diyerek bu noktada, tarih bilincini diri tutmanın önemine işaret ediyor, Akif Emre.

İzler kitabı üç bölümden oluşuyor. “İçimdeki Mekânlar, Aynadaki Yüzler ve Zaman İçre Zaman” ile şehirler ve yıllar arasında yolculuğa çıkıyoruz. Çizgisiz Defter’de ise aynı yerlere ait farklı zamanlarda yapılan seyahatleri okuyoruz. Estetik güzellikleri akıllarımıza seren Endülüs, hepimizin önünde sınav kâğıdı olarak duran Kudüs, bizden bir parça olan ve hiç kopamadığımız “Şu Bizim Rumeli, Denizlerde Yeşeren Kök: Patani, Firuze Kubbeler Ülkesi: İran,

Erbil-Bağdat Hattı ve Asyafrika.” Akif Emre; bu yerlerin bizim için artık romantizmin sonu olması gerektiğini belirterek “geçmişten kopmadan bugünün, yarının gerçeklerini görmek, yüzleşmek ve hayatı doğru okumak zorunda” olduğumuzu hatırlatıyor.

İki kitap da Akif Emre’nin kendi objektifinden çekilmiş kıymetli fotoğraflarla bütünlük kazanıyor. “Karanlık hep vardır, çabalayan ışıktır,” diyen Büyüyenay Yayınları; bu kitaplarla yolumuzu aydınlatmaya devam ediyor. Bu güzel yayınevine minnettarlığımızı sunarken, yazarımızın İslamcılık düşünceleri üzerine çıkarmak istediği kitabı da heyecanla beklediğimizi iletmiş olalım.

Akif Emre’nin kitaplarını okurken aynı zamanda başka kaynaklara da bakma gereksinimi duymamız ve kitapta adı geçen isimlerle yaptığımız okuma listeleri, onun bir bilinç inşa etmek için titizlikle çalıştığının göstergesi olarak duruyor. Bu iki kitabı okurken; Adem Özköse’nin Ümmet Coğrafyası ve Söz Direnişçilerde kitaplarındaki röportajlardan ve İhsan Süreyya Sırma’nın Ah Endülüs kitabından aldığımız destek ile okumamızı zenginleştirebiliriz. Ayrıca kitaplar bizim için; Mehmet Selimoviç’in Derviş ve Ölüm kitabından, Mıgırdıç Margosyan’a, Andre Raymond’dan Garaudy’e bir okuma rotası çiziyor.

Bu iki kitap; gezi yazısının da ötesinde okuyanların ufkunu genişletirken, zarif bir dille bilinç aşıyor.

**

Yusuf Armağan’ın Akif Emre için yazdığı şiiri hatırlayalım:

“Senden bahsederken illa ve evvela haritayı açıyorum önüme”

Ve kitapları okumadan önce, önümüze bir dünya haritası serelim. Hatta; fiziki ve siyasi haritalar arasında dolanabilmek için bir atlas bulunsun elimizin altında. Çünkü okurken; nehirlerle beraber akıp, çöllerde yürüyeceğiz ve dağlara tırmanacağız. Kitaplar, bir nefeste dünya turu yapacak samimiyete ve akıcılığa sahipler. Keyifli bir okuma bizi bekliyor. Bu iki kitabın da sonuna yaklaşırken bitmesinden korkup ağırdan aldığımı itiraf edeyim.

Kitapları okurken Akif Emre ile birlikte geziyoruz dünya coğrafyasını. Yıkılan şehirlere birlikte üzülüyoruz, birlikte umut edip birlikte yürüyoruz. Yaşayan Endülüs’ü keşfe çıkarken, Moriskoların sesi olan yazarımıza kulak veriyoruz.

Suakin.”Kolonyalizm öncesi bölgenin en zengin ve hayat dolu şehri. Sudan, İngiliz işgaline uğrayınca Suakin bilinçli olarak geriletilip ticari ve ekonomik etkinliğine sekte vuruluyor.” Suakin Müzesi’ndeki yazıya Akif Emre ile birlikte bakıp iç geçiriyoruz. “Geçmiş tarihine bak, düşün ve ibret al.”

Suakin’e üzülürken Cebelitarık Boğazı’nda bir Endülüs şehri gibi kendi kalabilmeyi başarmış bir şehir olan Titvan’a bakıp “Endülüs kültürünü, yaşayan hayatın dinamizmine katarak sürekliliğini korumasına” seviniyoruz.

Tanca'dayız. “Doğu ve batı, Afrika ve Avrupa'nın sanki buluştuğu yer. “ Ömrünün 30 yıla yakını seyahatle geçirmiş, bu dünyada bir yolcu gibi yaşamış bilge seyyah İbn Batuta'nın mezarını Akif Emre ile birlikte Tanca sokaklarında arıyoruz, geçmişimizin kokusunu da içimize çekerek. Bu seyyahın izini bulunca “Endülüs ruhunun anahtarını bulmuş gibi” hissediyoruz.

Mostar köprümüze birlikte canımız yanıyor. Resimleriyle köprümüzü yeniden çizen ressam Tahir Kosaviç'in yanında durup biz de gönlümüzde yeniden çiziyoruz. Yıkılan ve özlenen köprümüzü yazılarla, şiirlerle resimlerle inşa edenlerle birlikte, taştan umutlar konduruyoruz kalbimizin köşesine.

Blagay Tekkesi. Burası görülmeden Bosna görülmüş olmaz, diyor Akif Emre ve zarif bir dille anlatıyor: “Kapının girişine ve duvara işlenmiş ay yıldızı ile ayrı bir iklimin serinliğini fokurdattıyor. Tekke suyun kaynağına doğru uzanmış bir kuş yuvasını andırıyor. Bosna'da İslam'ın ilk tohumlarının atıldığı ab-ı hayat kaynağı gibi hala duruyor.” Savaş sırasında, karşı tepelerden tekkenin top atışına tutulduğunu öğrenince canımız yanıyor, fakat tekke kayaların arasına öyle bir gizlenmiş ki onca top atışından isabet almadan kurtulduğunu öğrendiğimizde rahat bir nefes alıyoruz. Bir ajan filmi çekiliyor çok sonra bu tekkede. Ajanlar koşuyor filmde, tekkenin yeni bir boyutunu keşfetmenin heyecanı ile Akif Emre izlerken onlarla birlikte koşuyor. Ve biz koşuyoruz.

Kahire'de bir çöldeyiz. Etraf alabildiğine sessiz. Nil ve Fırat. Biri bitmek bilmez bereketin simgesi ve diğeri inkârın şiddeti. Biz piramitleri seyrederken bir yandan bunları anlatıyor Akif Emre. Nil boyunca kuzeye doğru yol alıp Kahire'den binlerce kilometre uzakta piramitlerin bulunduğu kum tepesine varıyoruz. Ve Akif Emre ani bir kararla piramitlerden birine tırmanmaya başlıyor ve biz de arkasından koşuyoruz piramitlere.

Aliya İzzetbegoviç'in yanındayız.”Olanca yoğunluğu arasında yeni yazdığı kitabından söz ediyor sohbet sırasında. Hayat, insan, medeniyet, din, düşünce.” Ellerimiz dizlerimizde, bakmaya kıyamayıp başımızı kaldıramıyoruz Bilge Kral'ın yanında. Kaldırıp da bakıversek çakmak gözlerinin içine, içimizdeki kor umut alevlenip taşacak da heyecan verecek adımlarımıza. İşte diyoruz o konuştuğça, Allah'ın Cemîl ve Fettah isminin muhatabı.

Londra'dayız. Central Mosque'de iftar için ezanı bekliyoruz. “Uzun boyu, Batılı olmaktan çok Arap kıyafetine benzeyen sarığı, uzun gömleği ile Yusuf İslam oturduğu ön saftan kalkıyor ve kadife gibi sesi ile akşam ezanını okuyor. Her milletten gelen binlerce insan ile birlikte evrensel tablonun tadını çıkarır gibi” bir köşede duruyor ve oruçlarını açanları seyrediyoruz.

Yusuf İslam ve daha nice isimle karşılaşıyoruz bu kitaplarda. Barış Manço, Malcolm X, Bilge Kral, Nur Misvari, Necip Fazıl, Cahit Zarifoğlu, Mehmet Akif İnan, Roger Garaudy, Muhammed İkbâl...

**

Akif Emre yalnızca bir slogan olarak değil, bir ruh olarak da tek devlet algısını, Müslümanların bir dönem yeryüzünün her yerinde tek vücut olduğunu, gözlerimizin önüne seriyor kitaplarında. Haritada elimizle koymuş gibi bulamayacağımız, hatta adını dahi duymadığımız yerlerin, bir dönem bizimle huzur bulduğunu görüyoruz bu seyahatler ile. Atılan her adım ile bunu hissediyor ve öğreniyoruz. Bir zamanlar İslam bayrağının dalgalandığı Moro, şimdilerde ne kadar uzak bir yer bizim için. Bursa'daki evlerin Makedonya'daki evler ile benzerliği Müslüman yaşayışının birbiri ile benzerliğine bir örnek. "Üsküp Bursa'nın silüetini yansıtıyor ki Yahya Kemal de bu Osmanlı şehrini, Bursa'nın Şardağı'ndaki kardeşi sayıyor." Tanca'da dinlediğimiz müzik, bizi klasik Osmanlı müziğimize götürüyor. Müzik zevklerimizin birbirine benzediğine ve hatta birbirimizden hiç kopmadığımızı, müziğimizle bile aramızdaki kopmayan bağa şahit oluyoruz. Arnavutluk'ta başkent Tiran'dan uzak bir köyde kurulan iftar çadırının İstanbul'dan farklı olmadığını görüyoruz.

**

Akif Emre; Mehmet Akif gibi ümmeti dert edinip hakkaniyetten ayrılmayan, Yunus Emre gibi topraklarımızın mayasını iyi bilen, nabzını iyi tutan bir yazarımızdı.

Güzel kitap, bitirdikten sonra yazarını aramak istediğin kitaptır demişti İbrahim Paşalı. Bunun üzerine bir hüznü dokunuveriyor kalbimize ve fakat Akif Emre; satır aralarında, fotoğraf karelerinde, belgesel sahnelerinde sesine muhatap bulmayı ve bizi hep bekliyor olacak.

"Dilinde Lâ'sı sı olmayanın illa ile gerçekleştirecek devrimi yoktur"¹

İlla ile gerçekleştirecek adımlarının heyecanı ile yürüyen seyyahımız, hocamız, üstadımız Akif Emre'ye bin rahmet ve minnetle.

¹ İhsan Süreyya Sırma